

Innehåll

- PROLOG **Robotkris med levande ljus 11**
- INLEDNING **Orientalistisk trångsyn 14**
- KAPITEL 1 **Hunger 21**
Historiens offer
Från Konfucius till Kim Il-sung
Hungerns band
Den renaste rasen
Sanning och lögn om Koreakriget
Juche, totalitarismens scientologi
- KAPITEL 2 **Kluven identitet 60**
En berättelse om två nationalismer
Den auktoritära antikommunismens
tidsålder
Lyckan vänder
Koreansk surrealism i den
demilitariserade zonen
Tokyos hämnd

- KAPITEL 3 **Överlevnadsekonomi 88**
Juche-ekonomin
Svältens förhistoria
Den informella ekonomin
Gåvoekonomin
Utrensning
Brott och straff i Demokratiska
folkrepubliken Korea
- KAPITEL 4 **Status quo, den nordkoreanska
utvecklingsmodellen 115**
Varför sanktioner inte biter
Skurkstatsekonomi
Marknadstillvändning
Vardag och fest i Nordkorea
- KAPITEL 5 **Syndabock i cyberrymden 151**
Byrå 121
Hackningen av Hollywood
Lazarus
Darknet
Cyberkuppen mot Bangladeshs
centralbank
- KAPITEL 6 **Den sista återstående ondskan 173**
Ondskans axelmakter
Islamabad–Pyongyang-axeln

Trygghet genom kärnvapen
Bedrägeriets konst

EPILOG

Framtiden 192

APPENDIX A **Ordkriget mellan Donald Trump
och Kim Jong-un 194**

APPENDIX B **Nordkoreansk tidslinje 210**

APPENDIX C **Sydcoreansk tidslinje 222**

APPENDIX D **Tidslinje för nordkoreanska
kärnvapen 230**

Noter 242

Ordförklaringar 264

Källor och litteratur 269

Robotkris med levande ljus

Den 13 februari 2017 gav Donald Trump en middag med levande ljus för Japans premiärminister Shinzo Abe vid sin semesteranläggning Mar-a-Lago i Florida. Förrätten var på väg in när nyheten kom om att Nordkorea hade genomfört ett robottest. På Facebook dök det snart upp bilder av amerikanska och japanska tjänstemän som sprang med dokument till de båda ledarna, som satte sig att läsa i skenet av mobiltelefonernas ficklampor. Synd att dessa historiska fotografier togs bort dagen därpå.¹

Abe, Trump och de enskilda medborgare som närvarade vid statsmiddagen fortsatte sin måltid mitt under pågående robotkris. Den för kvällen inhyrda barpianisten sjöng vidare i bakgrunden. För gästerna visade det sig vara väl investerade 200 000 dollar att köpa en plats vid bordet; de fick inte bara tillfälle att bevittna en internationell kärnvapenkris i realtid, utan några av dem lyckades till och med ta en selfie med presidentens militära rådgivare som bar omkring på ”fotbollen”, den svarta läderportfölj som innehåller allt Trump behöver i form av koder,

anvisningar och utrustning för att ge order om en kärnvapenattack.²

Somliga insåg betydelsen av robotuppskjutningen, som inföll samtidigt som ledarna för Nordkoreas två huvudfiender – Japan och USA – intog sin första officiella måltid tillsammans. Men inte många hade klart för sig den slughet med vilken Kim Jong-un, Kim Il-sungs sonson, på detta sätt tog personlig hämnd på Nordkoreas ärkefiender.

Som den amerikanska historikern Bruce Cumings skriver: ”Abe är dotterson till Kishi Nobusuke, under andra världskriget krigsförbrytare av klass A enligt den amerikanska ockupationsmakten. Han var en av dem som krigat mot Kim Il-sung i Manchuriet på 1930-talet. Under kriget var han ansvarig minister för framställning av krigsmateriel.”³ Abes morfar släpptes av amerikanerna efter tre år i fängelse och rehabiliterades som antikommunist. Mot varandra stod här nu Shinzo Abe och Kim Jong-un, barnbarnen till två män som stridit mot varandra åttio år tidigare, under en statsmiddag hos presidenten i det land som styckat upp Koreahalvön efter den japanska kolonisationen och som sedermera blivit Sydkoreas främsta bundsförvant.

Det samtidiga testet av fyra robotar i början av Donald Trumps tid som president var också ett direkt svar på utplaceringen av antirobotsystemet

THAAD i Sydkorea, ett system som sattes i drift i maj 2017. USA hade haft bråttom att få robotarna på plats innan en progressiv president tog över i Sydkorea. Den 9 maj 2017 segrade mycket riktigt det demokratiska partiets kandidat Moon Jae-in, en människorättsadvokat som förespråkade dialog med Nordkorea, i det sydkoreanska valet.⁴

Med sina robottester visade också Nordkorea för sina fiender och omvärlden att man hade utvecklat en dittills okänd kärnvapenkapacitet.

Orientalistisk trångsyn

För många utgör Nordkorea en anomali. Landet betraktas som antitesen till demokrati: en totalitär regim, styrd av en diktatorisk dynasti som framgångsrikt återupprättat feodalismen. Nordkorea är också unikt. Landet har överlevt förändringar hos sina nordliga grannar och historiska beskyddare – Sovjetunionens implosion och den kinesiska kommunismens modernisering – utan att göra minsta försök att öppna sig mot västvärlden. Men inget av detta fångar egentligen landets natur.

Eremitstaten Nordkorea är så hemlighetsfull att det kan vara svårt att skilja mellan fakta och fiktion. Mystiken har för all del ofta varit fördelaktig för andra länder. Under åren efter kalla kriget har Nordkorea framstått som en sinnebild för en dystopisk samhällsordning, som ett onskans mått mot vilket demokratins utbredning alltid kan mätas. Till och med Irak och Libyen uppfattas som bättre regimer än Nordkorea!

Nordkorea är fienden vi alla älskar att hata.

Men hur betryggande det än kan kännas att fälla

den sortens omdöme, ger det oss inte någon uttömmande beskrivning av den nordkoreanska regimen eller något svar på den centrala frågan: Hur ska vi hantera landet? Faktum är att Nordkorea är annorlunda, att det inte låter sig inpassas i några politiska klassificeringssystem, men att det samtidigt uppvisar drag som återfinns i flera av dem. Västerlänningar har alltid skytt den sortens komplexitet i asiatiska länder och föredragit att beteckna Nordkorea som en i raden av brutala kommunistiska regimer. Efter Berlinmurens fall har hela världen anammat denna tolkning.

Den här boken vill undvika all orientalistisk trångsyn och de gängse stereotyperna för att i stället ge en saklig bild av Nordkorea. Den vill visa hur och varför landet lyckats överleva mot alla odds. Förhoppningen är att analysen ska ge läsaren redskap att börja förstå hur eremitstaten fungerar, vilket vore första steget på vägen mot en fredlig lösning av den nuvarande situationen.

Låt oss börja med Nordkoreas nyblivne ledare, Kim Jong-un. Den unge Kim, som i all hast blev högste ledare efter fadern Kim Jong-ils plötsliga död 2011, försöker leda nationen genom en svår nutid genom att sammanbinda det förflutna med det tillkommande. Det är ingen lätt uppgift. Med hjälp av propaganda och en politik för ekonomisk förnyelse

söker han förverkliga sin stora plan att stärka sin legitimitet och visa för folket att han fortsätter det arbete som hans farfar Kim Il-sung påbörjade – med andra ord att han är det nordkoreanska folkets ende beskyddare.

Kim vill sopa bort minnena av faderns styre, från det sena 1990-talets svält till elitens korruption, för att i stället återknyta till nordkoreanernas ärorika förflutna: den långa kampen för självständighet, den nya nationens födelse och återuppbygget efter Korea-kriget. Han vill stärka den nationella stoltheten. I detta sammanhang spelar han på sin fysiska likhet med farfadern. Han har klippt håret i samma frisyr och gått upp en del i vikt, han klär sig på liknande sätt och till och med går och skrattar som Kim Il-sung. Det är ett smart drag. Vördnaden för nationens grundare är uppriktig hos de flesta nordkoreaner och greppet att framställa sig som den fysiska reinkarnationen av Kim Il-sung har gjort den nye ledaren, som 2011 var tämligen okänd, mer populär.

Men bortsett från den sortens fiffiga metoder för att befästa makten har Kim Jong-un en klar och tydlig världsbild som skiljer sig från farfaderns och faderns. Till skillnad från Kim Il-sung, som kämpade mot kolonisationen, och Kim Jong-il, som växte upp under kalla kriget, är Kim Jong-un ett barn av det nya årtusendet. Han förstår innebörden av

globaliseringen och inser att det blir allt svårare att hålla omvärlden på avstånd. Han har också begripit att det skulle kunna slå tillbaka att förlita sig på den traditionella kalla kriget-dikotomin, som hans far och farfar vårdade så ömt. För att överleva måste landet växa ekonomiskt; det är budskapet han fört fram redan från början.

Det pågår verkligen en ekonomisk modernisering i Nordkorea, men den skiljer sig från den i andra totalitära asiatiska länder, exempelvis Kina. Nordkorea har ingen utstakad plan för ekonomisk modernisering. Tvärtom har Kim Jong-un visat stor vidsyn i fråga om ekonomins liberalisering genom att helt enkelt lämna den i folkets händer. Kanske är det avsiktligt; centralregeringen skulle när som helst kunna slå till mot de informella marknaderna. Men troligare är att detta slags *laissez faire* är en del av den så kallade *juche*-ekonomin. Nordkorea har aldrig förlitat sig på centralplanering på samma sätt som Sovjetunionen och Kina. Man har alltid uttryckt en viss ”osäkerhet” inför framtiden, vilket skapat en flexibilitet som varit nödvändig för att överleva stora kriser såsom Sovjetunionens sammanbrott. Detta är viktigt att ha klart för sig.

Den globaliserade världens geopolitik skiljer sig på avgörande punkter från den som rådde under kolonialtiden och kalla kriget; den klassiska

dikotomin under 1900-talets senare hälft har ersatts av ett multipolärt system. Kim Jong-un, född i början eller mitten av 1980-talet, bevittnade omvandlingen under sin uppväxt. Det är en klar fördel för Nordkorea att man har en man vid rodret som förstår och accepterar denna nya verklighet och att systemet har en inbyggd flexibilitet.

Kim Jong-un, som blev en vuxen man i det nya årtusendet, har ökat takten i kärnvapenprogrammet. Han har gjort stora investeringar på området samtidigt som han avfärdat den reguljära armén som svag, otillräckligt avskräckande och mer eller mindre överflödig. Ordkriget med Donald Trump, Shizo Abe och Sydkorea är ren och skär propaganda. Kim Jong-un tänker inte bomba någon, men han vill visa att han skulle kunna göra det. Som alltid i historien beror den slutliga utgången på vissa svår-förutsägbara faktorer. Donald Trump är en sådan faktor, men alltmer tyder på att Nordkorea kommer att lyckas bli en kärnvapenmakt mot alla regler, precis som Pakistan blev. Om så sker blir enda sättet att kontrollera landet att släppa in Pyongyang i den internationella kärnvapenklubben. Detta skulle säkerställa regimens överlevnad under överskådlig tid. Kina, den regionala och globala jätten vid norra landsgränsen, motsätter sig inte en sådan utveckling. Det är i slutändan vad allt kommer an på.

Världen vi lever i skiljer sig mycket från Kim Il-sungs värld. Men den skiljer sig också mycket från det nya årtusendets värld som den såg ut före det virtuella livet. Nuförtiden är det omöjligt att upprätthålla en absolut makt utan att skapa något slags samförstånd kring sin politik. För att illustrera detta kan vi dra en parallell mellan Kim Jong-un och ett annat barn av det nya årtusendet, nämligen den saudiske kronprinsen Mohammed Bin Salman. I Bin Salmans fall var det ingen yttre händelse som plötsligt förde honom till makten, men hans klättring till toppen har varit precis lika exceptionell och oväntad som Kim Jong-uns. Både den ene och den andre har rensat ut det gamla gardet och framställt sig själva som ledarna i kampen mot korrruption. De har kapat den gamla maktens grenar som för att skicka ett budskap till sina undersåtar: jag är härskaren, mig bråkar man inte med. För den sortens djärva drag måste man ha självförtroende och stöd inom den styrande eliten. Det faktum att Kim Jong-un lyckats hålla sig kvar vid makten tycks bekräfta att han tillförsäkrat sig ett sådant stöd.

Även Mohammed Bin Salman spelar på sin fysiska likhet med sin farfar, Saudiarabiens grundare kung Ibn Saud, vars femtioettåriga styre han en dag kanske kommer att överträffa. Att framställa sig som reinkarnationen av farfadern och samtidigt utlova

välbehövliga reformer är ett sätt att skapa samling kring politiken. Ekonomin, där det handlar om att bryta Saudiarabiens oljeberoende, är lika viktig som vidsynen. Under 2017 års andra hälft beslutade fadern, möjligen på kronprinsens inrådan, att kvinnor ska få lov att köra bil. Men Bin Salman har gått längre och efterlyst en återgång till moderat islam och ett tolerant samhälle. Helomvändningen i förhållande till dem som härskat före honom stärker bilden av en kronprins som kommer att lämna ett lika stort avtryck som kung Ibn Saud.

För många utgör även Saudiarabien en anomali genom att bilda antitesen till demokrati: en absolut monarki som vilar på feodala principer. Men liksom Nordkorea har Saudiarabien visat sig vara synnerligen motståndskraftigt och undvikit att blåsa bort i den arabiska vårens vindar. Vi får räkna med att dessa länder under överskådlig tid kommer att styras av en ny tids ledare, som i hög grad är en produkt av de auktoritära och brutala regimer i vilka de växte upp. Ju förr vi inser detta, desto snarare kan vi börja verka för en ny världsordning.